

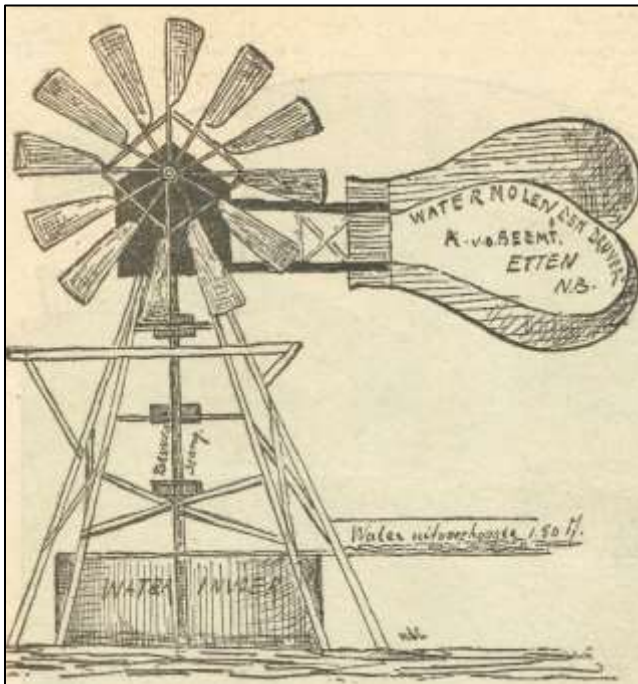
De water- en kafmolens van Jaan van den Beemt

In het begin van de vorige eeuw stonden in de polders tussen de ruisende graanakkers en de grazige weiden kleine watermolens. Veel van deze molentjes werden ontworpen en gebouwd door Jaan van den Beemt.

Adrianus van den Beemt werd in 1873 in Etten-Leur geboren. In 1911 trouwde hij met Maria van Koulil en het stel ging aan de Rijsbergseweg wonen. Jaan, zoals iedereen hem noemde, was metselaar en rietdekker. Met troffel en truweel trok hij erop uit om bij de hofsteden in de omgeving metselklusjes op te knappen. Hoewel hij metselen en rietdeken een aardig beroep vond, ambieerde Jaan een andere baan. Tijdens zijn zondagse wandelingen op de Rijsbergseweg, die begin 1900 nog onverhard was, werd hij getroffen door de wateroverlast op de akkers en weilanden. Geen wonder dat de oogsten in die tijd vaak mislukten. De afwatering zoals we die vandaag kennen, liet in die tijd veel te wensen over.

Daar moest toch iets aan te doen zijn dacht Jaan. Hij kwam op de gedachte dat een kleine watermolen, die het water van de akkers maalde, de oplossing was. Zonder er veel ruchtbaarheid aan te geven, begon hij met het ontwerpen en experimenteren met een eenvoudige watermolen.

Het resultaat was een geheel van hout gemaakte molen met alleen een stalen spil. Door middel van een windblad kon de molen zich naar de wind zetten, zodat men er geen omkijken naar had.

De Gelderlander 09-08-1914

De stalen spil werd door de kleine wieken aan het draaien gebracht. Onder in de waterbak draaide een schroef het water omhoog, andere halve meter boven het waterpeil, naar de uitlaatpijp. Zo kon het water geloosd worden in de naastgelegen sloot (zie de tekening).

De watermolen werd een groot succes. De bestellingen uit Etten-Leur en omgeving kwamen volop binnen. Hij kreeg het zo druk met het bouwen van molens dat hij de troffel en het rietmes erbij neergooide. Na enkele jaren verwierf hij

als molenbouwer naam en faam en bouwde zelfs molens in Groningen en Friesland en diep in België. Meer dan 200 watermolens bouwde hij. Op het windblad vermeldde hij zijn naam. Verder kreeg iedere molen een eigen naam eveneens vermeld op het windblad. Dat waren vaak ludieke namen zoals "De Durver", "De Duwer", "De Waterkruier", "Den Hoepel", "Den Welvaart" en "Den Standvastigheid".

Jaan raakte zo bedreven in het bouwen van molens dat het niet alleen bij watermolens bleef. Hij bouwde meer dan 400 kafmolens, die het kaf van het koren moesten scheiden. Door de voortschrijdende techniek liep de vraag naar zijn simpele watermolens sterk terug. In 1922 bouwde hij zijn laatste watermolen.

Foto De Stem 26-08-1961

Het bouwen van water- en kafmolens had hem echter geen windeieren gelegd. Van het verdiende geld kocht hij aan de Rijsbergseweg een café. Hij gaf het café de toepasselijke naam "In 't Molentje".

In 1956 had boswachter Adriaan Martens uit Effen een watermolen nodig. Hij wendde zich tot de toen 84-jarige Jaan van den Beemt met de vraag of hij nog in staat was zo'n watermolen te bouwen. Ondanks dat het meer dan dertig jaar geleden was, nam Jaan de uitdaging aan. Hij beloofde de boswachter een molen met een capaciteit van 400 m³. per minuut bij volle windkracht te bouwen. Drie maanden later leverde hij de watermolen af. De molen kreeg de naam "De Drijver".

Jaan in 1956 bij de molen voor Martens

De laatste jaren van zijn leven brachten Jaan en zijn vrouw door het Sint Elisabeth bejaardenhuis aan de (Oude) Bredaseweg. Een wandeling werd hem noodlottig. Bij het oversteken van de Bredaseweg, tegenover het bejaardenhuis, werd hij op 6 juni 1963 's morgen door een passerende vrachtauto aangereden. Hij werd overgebracht naar het St. Ignatiusziekenhuis in Breda waar hij om elf uur op 90-jarige leeftijd aan zijn verwondingen overleed.

ETTEN — De 90-jarige A. v. d. Beemt is bij het oversteken van de Bredaseweg in Etten tegenover het bejaardenhuis, waar hij verzorging genoot, door een passerende vrachtauto gegrepen en tegen het wegdek gesmakt. Om elf uur is hij in het St Ignatiusziekenhuis te Breda aan de gevolgen ervan overleden.

Overlijdensbericht in het Limburgsch dagblad 07-06-1963

Geraadpleegde bronnen:

Het West-Brabants Archief te Bergen op Zoom
Dagblad De Stem 1952 en 2-10-1956

©Cor Kerstens, Etten-Leur, 10-03-2021